

notícies del seu ús a Pineda, en el Montnegre i a St. Pol (veg. *ninoia*, s. v. NIN). —⁶ Vayssier, *Dict. Aveyron*. —⁷ S'ha proposat a més una base *ANATOLIUM per A. Thomas per a la forma occitana, seguit per FEW I, 92a, que interpreta el seu sentit com a «blindschleiche» (cf. n. 3); Dauzat (*Rom.* XLIV, 238-44) suggereix un ll. vg. *ANEVOCULIS i *ANETOCULIS en el sentit de 'sense ulls', traducció parcial del gr. *ἄνε ὀμμάτων*. —⁸ No lluny del Camp de Tarr., a Torrebesses de les Garrigues, li parlaren a JCoromines (1936) dels *řagolins*, com un rèptil més petit que el llangardaix, de color cendrós o fosc, que té les potes adhesives i es menja la roba o la fa malbé. Aquesta forma, per la seva part, sembla ser una variant d'*angoli*, si bé potser també hi ha alguna relació amb *dragó* (vol. III, 195b53ss.) i amb el grup de noms alt-italians del LLANGARDAIX (tipus (*l*)angö) aplegats en el paràgraf 13 d'aquest article.

Noiada, V. *noi* Noïble, V. *noure* Noïc, *noiejar*, *noiesa*, V. *noi* Noïlls, V. *nou* (fruit) *Noiridura*, *noiriment*, *noirir*, *noirissa*, que apareixen en alguns textos antics són occitanismes (però veg. NODRIR)

NOIXADRE, ant. 'sal amoníaca': *noxadre* en 1271 (*Tarifa Corred. Barc.*, § 11) i en *Lleuda de Val.* (1271?), que estableix 4 diners per una «arroua de *noxadre*»;¹ de l'ár. *nušádir* id.; cf. cast. *almojatre* que suposa la base *nušátar*, ár. vg. (*DECH* I, 200b32), port. *nochatro*.

¹ Citem de M. Gual Camarena, *Voc. Com. Med.*, Barcelona 1976, p. 371; allí s'indica a més que un manuscrit antic que conté els noms 'de productes que vénen de Llevant duu: «*noxadre*, del: sal armoniach».

Noja 'enuig', que figura en la traducció de *Fiameta* de Boccaccio [S. xv], és un italianisme pur, de *noia*.

Nolència 'manca de voluntat', que cita *D*Ag. d'un text de 1634, és forma rara, feta damunt el llatí *nelle* 'no voler' *Noli*, *noliament*, *noliar*, *noliejador*, *noliejament*, *noliejar*, V. *nòlit*

NOLI-ME-TANGERE, m., és adaptat de la frase llatina *noli me tangere*, literalment 'no em toquis'. □ 1.ª doc.: S. xv.

Com a 'malaltia cutània ulcerosa de la cara' es troba en Macer, *Libre d'Erbes*, que és de les primeries del S. xv: «Lo such d'ella posat ab lana sítzeca en lo mal de *nolimetangere* sana-lo» (*AlcM*), i després en la versió catalana de Cauliach (1492) hi ha referència a *nolimetangere* de úlceres de la cara. Es tracta d'una malaltia que els tòpics no fan sinó irritar, i això explica l'adopció de la frase llatina per part dels metges doctes medievals. En francès es documenta en 1517,¹ i des de 1704 hi apareix aplicat a diverses flors que en ésser tocades s'obren i llancen les llavors amb violència. *D*Fa. identifica per al català l'herba *Impatiens noli*

me tangere, de la família de les balsaminàcies, de flors grogues i fruits capsulars; Masclans, *Els noms vulgars de les plantes a les terres catalanes* (Barcelona 1954), p. 163, li dona com a sinònim *balsamina salvatge*.

¹ Segons Bloch a l'Edat Mitjana es troba l'expressió *no me touche* en referència a una malaltia.

Nolis, V. *nòlit*

NÒLIT, m. 'el preu que s'ha de pagar pel passatge d'una persona o d'una mercaderia en una nau', derivat de *noli* que suposa una base *NAULIUM, formada damunt el llatí NAULUM id. (del gr. *ναῦλον*) per la influència d'un infinitiu *NAULIARE que va donar el català antic *noliar*. La -t no està ben explicada: potser ajudà a la seva propagació la influència d'altres mots del llenguatge de la mar i de les lleis. □ 1.ª doc.: *nòlit* en doc. de 1259 (*RH* xxxvi, 125), *noli* 1394 (*Ardits* I, 46).

²⁰ Mot molt usat en tota classe de texts i documents en totes les èpoques de l'idioma, encara que avui és poc conegut en el llenguatge comú. La forma *nòlit* és quasi constant des d'un principi: a més del doc. de 1259, en la *Tarifa dels Corredors de Barcelona* de 1271 (JCoromines, *EntreDL* I, 164); *CostTort.* (ed. Oliver, p. 393); doc. de 1284 i de 1295 (Alart, *RLR* IV, 376-377 i v, 87); 1290 (Finke, *Acta Arag.* I, 5); *VidesR*, 231v1: «lo senyor de la nau los demanà que pagassen lo *nòlit*»; ib., 234v1; 1352 (Rubió, *Diplomatari*, 283); *Consolat* cap. 85 i 86 (ed. Moliné, pp. 48 i 49), molts exemples en aquest text; 1385 doc. de Mall. (*BSAL* v, 300b); 1419 (Bofarull, *Marina Catalana*, p. 101); *Tirant* (*D*Ag.), 1507 Busa-Nebr.; 1575 OPou, *ThPu.*, p. 72; *D*To. (1670), Lacav. 1696, Belv. 1805, Labèrnia 1839. De la forma *noli*, que *D*Fa. ha acceptat com a normal,¹ no en tenim documentació anterior al doc. de 1394 de l'inicial, però indubtablement fou originària. En data moderna va usar-lo JCarner (vegeu *AlcM*). *Nòlit* per la seva part ha quedat fossilitzat en el refrany «Barca aturada no guanya *nòlits*» (ja en Belv. 1805) i a Mallorca és viu «Entre mariners no es paguen *nòlits*». ² Una variant *anòlits* m. pl. 'mals gastos de la casa', s'usa segons *AlcM* a St. Pere de sa Bassona i Pinell.³

⁴⁵ L'italià *nolo* i occità antic *naule* provenen regularment del greco-llatí *naulum*, que en català hauria donat *nol; el francès *nolis* (1.ª doc., 1634) és un derivat del verb *noliser* (doc. 1520), que per la seva part s'havia pres de *nolizare*, equivalent fonètic venecià del toscà *noleggiare*. Aquestes formes juntament amb *naulejar* de l'occità antic, que també ha existit en català medieval (veg. infra), corresponen a un llatí tardà *naulizare* (del qual Jal dona nombrosos exemples). D'altra banda, l'existència d'una altra variant llatina *nauliare ens la confirmen el cat. ant. *noliar* (documentat en 1455, veg. infra), el baix-llatí *nauleare*, que apareix en un document català-italià en llatí, expedit a Alcoll (Algèria) l'any 1282 (*BABL* VII, 357), i a més *nauleamentum* (1393, Perpinyà), fr. *nauleaige* 1531, *nolleage* 1574 (veg. Jal). Ara bé, el cat. *noliejar*